Op weg MET PSALMEN op weg
(2) *'Mijn ogen hebben uw Licht gezien'* - LOVEN

Lezing

Toen de tijd van hun onreinheid volgens de wet van Mozes ten einde was, brachten ze Hem naar Jeruzalem om Hem aan de Heer aan te bieden, zoals is voorgeschreven in de wet van de Heer: 'Elke eerstgeboren zoon moet aan de Heer worden toegewijd.' Ook wilden ze het offer brengen dat de wet van de Heer voorschrijft: een koppel tortelduiven of twee jonge gewone duiven.
Er woonde toen in Jeruzalem een zekere Simeon. Hij was een rechtvaardig en vroom man, die uitzag naar de tijd dat God Israël vertroosting zou schenken, en de heilige Geest rustte op hem. Het was hem door de heilige Geest geopenbaard dat hij niet zou sterven voordat hij de messias van de Heer zou hebben gezien. Gedreven door de Geest kwam hij naar de tempel, en toen Jezus' ouders hun kind daar binnenbrachten om met Hem te doen wat volgens de wet gebruikelijk is, nam hij het in zijn armen en loofde hij God met de woorden:
'Nu laat U, Heer, uw dienaar in vrede heengaan, zoals U hebt beloofd.
Want met eigen ogen heb ik de redding gezien die U bewerkt hebt ten overstaan van alle volken:
een licht dat geopenbaard wordt aan de heidenen en dat tot eer strekt van Israël, uw volk.'

Zijn vader en moeder waren verbaasd over wat er over Hem werd gezegd. Simeon zegende hen en zei tegen Maria, zijn moeder: 'Weet wel dat velen in Israël vanwege Hem ten val zullen komen of juist zullen opstaan. Hij zal een teken zijn dat weersproken wordt, en zelf zult u als door een zwaard doorstoken worden. Zo zal de gezindheid van velen aan het licht komen.'

Er was daar ook een profetes, Hanna, de dochter van Fanuel, uit de stam Aser. Ze was hoogbejaard; vanaf haar huwbare leeftijd had ze zeven jaar met haar man geleefd, en ze was nu al vierentachtig jaar weduwe. Ze was altijd in de tempel, waar ze God dag en nacht diende met vasten en bidden. Op dat moment kwam ze naar hen toe, bracht hulde aan God en sprak over het kind met allen die uitzagen naar de bevrijding van Jeruzalem.

Toen ze alles overeenkomstig de wet van de Heer hadden gedaan, keerden ze terug naar Galilea, naar hun woonplaats Nazaret. Het kind groeide op, werd sterk en was vervuld van wijsheid; Gods genade rustte op Hem.

Lc 2,22-40 (NBV21)

Overweging

Dank U voor deze nieuwe morgen, dank U voor elke nieuwe dag,
dank U dat ik met al mijn zorgen bij U komen mag.'

Beste vrienden,

Dit lied was mijn favoriete dankpsalm toen ik goeie 10 jaar jong was. Ik herinner me nog hoe ik tijdens een schoolviering vanop de eerste rij samen met enkele leeftijdsgenootjes mij de ziel uit het lijf zong, onder de goedkeurende blikken van de pastoor, verbaasd over zoveel jeugdig enthousiasme. De eenvoud van het lied matchte perfect met de eerste naïviteit van mijn kinderhart. Het repetitieve 'dank u' en de aanstekelijke melodie – een oorwormpje – voerden ons mee naar een climax van vreugdevolle samenzang. Maar onderliggend was er ook het gelukkig makende besef dat, als er zovéél is om voor te danken, als er jou zoveel gegéven wordt, het leven toch niet anders dan goed en vertrouwenswaardig kan zijn.

Het priemen van het ochtendgloren, brood op de tafel, de geur van vers gezette koffie, een streepje muziek, de vertrouwde blik van je tafelgenoot, de hazelaar in bloei, de groet van een toevallige voorbijganger, een deugddoende babbel met een collega op het werk …

Dank u dat ik danken mag. Dankbaarheid als levenskunst. Danken als een bewuste dagelijkse oefening in verwondering en erkentelijkheid voor het goede dat je in het leven telkens opnieuw te beurt valt. Het is het perfecte antidotum tegen het sluipende gif van de gewenning, want 'gaat niet elke dag de zon op'? Het gaat om het herkennen en waarderen van het buitengewone in het gewone, het mysterie in het alledaagse. Deze dankbaarheid maakt ons weerbaar in een samenleving die gericht is op consumptie en waarbij de reclamewereld er mensen telkens opnieuw van probeert te overtuigen dat ze iets missen om echt gelukkig te zijn, een 'product' of een ervaring die met geld te verkrijgen zijn.

Een dankbare grondhouding kan ons ook veerkrachtig maken wanneer het leven zich toont van zijn grimmige kant. Ik ga nooit vergeten hoe Patrick voor deze gemeenschap aankondigde dat hij ongeneeslijk ziek was. Hij richtte zich tot zijn pancreas en zei: hoe zou ik je iets kunnen verwijten nadat je mij meer dan drie kwart eeuw trouwe dienst hebt bewezen?

Wanneer we getroffen worden door een tegenslag, is het belangrijk om onze krachten te verzamelen, bronnen aan te boren die het beste in ons naar boven halen en ons helpen om het bredere plaatje te zien en constructief om te gaan met de moeilijke kanten. Dankbaarheid doet dat.

Uiteraard hoeven we ons niet dankbaar te voelen voor alles wat er gebeurt, in het bijzonder wanneer ons iets wordt ontnomen dat ons dierbaar is. Onze woede, ons verdriet, onze ontgoocheling en wanhoop om wat er verkeerd loopt in ons leven of in de wereld (ik waag mij niet aan een opsomming wat dit laatste betreft) mogen er zijn. Meer zelfs: het is belangrijk dat we deze gevoelens leren uiten, omarmen en eren. Ze vertellen ons immers veel over wat ons beroert, onze diepste verlangens, de kwaliteit van onze waardenschaal en de manier waarop we ons verbonden voelen met onszelf, met anderen, de grotere mensengemeenschap en het planetaire levensweefsel dat ons eigen bestaan mogelijk maakt. Maar om deze gevoelens in constructieve banen te kunnen leiden, is het belangrijk om telkens weer terug te koppelen naar die grondhouding van dankbaarheid. Dankbaarheid voedt ons vertrouwen, versterkt ons gevoel van verbinding en maakt ons genereus.

Wellicht is dit de reden dat de bonte verzameling van psalmen in de Bijbel in zijn geheel uiteindelijk toch 'tehiliem' of dankliederen worden genoemd. Ook al komen alle mogelijke aspecten van de menselijke beleving – ook de minder fraaie (cf. de overweging van vorige week) - aan bod, de grondtoon blijft deze van danken en loven.

In de psalmen neemt het danken de heel eigen vorm aan van 'God loven' voor diens grootse en goede daden. Welke God? Vooreerst zouden we kunnen zeggen: het grote levensmysterie, de Onnoembare, de Hoeder, de schepper van hemel en aarde, de bedwinger van land en zee, de bron van al wat vruchtbaar is en leeft. Dat is het **universele** perspectief waarin we ons vrij gemakkelijk kunnen herkennen en dat we kunnen verbinden met het eerste deel van de overweging. "Van god is de aarde en die haar bewonen", zo zongen we bij het begin van deze viering naar Psalm 24.

Maar naast deze universele God is er in de Psalmen ook en heel nadrukkelijk: de God van Israël, Degene die een bijzondere geschiedenis schrijft met een welbepaald volk door het sluiten van een Verbond. Dat is het **particuliere** perspectief. Daarbij stelt God zich op als de militante beschermer van Israël in ruil voor de trouw van het volk aan Gods Wet. De lyriek van de psalmen staat dan ook bol van oorlogstaal. Vijanddenken, conflict en geweld zijn er nooit ver weg. Uiteraard moeten we hierin de begrijpelijke

neerslag zien van de lange geschiedenis van een volk dat een soms moeizame strijd heeft moeten leveren om te overleven, zelfs tot nu toe. Maar we knappen er ook op af, omdat het ruimte laat voor politieke recuperatie en voor religieus geïnspireerd nationalisme en fanatisme. 'Gott mit uns': elk volk zijn eigen God en zijn eigen heilige oorlog.

Het danken van God kan wel degelijk een hachelijke, zelfs problematische zaak zijn. Dat mochten we onlangs nog meemaken bij de inauguratie van president Trump. Met de zegen van een reeks evangelische predikanten schreef Trump zijn miraculeuze overleving van een aanslag tijden de kiescampagne – je weet wel, die kogel die slechts zijn oor raakte – toe aan een goddelijke interventie, waarvoor uiteraard dank. Meteen gebruikte Trump dit als een goddelijke legitimatie van zijn nationalistische politieke programma om 'Amerika opnieuw groot te maken. De volgende dag wees de episcopaalse bisschop Mariann Edgar Budde er hem in haar homilie in de kathedraal van Washington fijntjes op dat de God waarop hij zich beroept hem ook vraagt om genade te hebben met de mensen die angst verkeren door zijn aantreden: mensen van de LGTBQ gemeenschap, migranten en sans-papiers. Trump deed haar woorden achteraf af als kwaadaardig gepraat van de linkse kerk.

Nochtans legde de bisschop met haar homilie de vinger op de kern van de zaak: de inhoudelijke draagwijdte van Gods verbond met de Israëlieten overstijgt de particuliere belangen van dit volk en van elk volk en is van universele betekenis voor de hele de mensheid. Dit is een inzicht dat al in de psalmen zelf aan het rijpen is: "Wie mag zijn hoogten beklimmen, wie staan met geheven hoofd in zijn huis: mensen met rechtvaardige handen, mensen met harten onverdeeld, afgekeerden van schijn en leugen, mensen onkreukbaar met licht geladen, die doen het goede dat moet gedaan." Daar loopt de scheidingslijn, niet tussen volkeren en naties. Want "de eeuwige, de lichtende is degene die ons maakte en riep tot gerechtigheid." De God die het opneemt voor armen en verdrukten, voor vreemdeling, weduwe en wees. Godzijdank.

In het optreden van Jezus en zijn volgelingen zal dit inzicht in **de universele betekenis van de Joodse Torah** definitief doorbreken. Dit is het wat Simeon in zijn lofzang vandaag op het feest van Maria Lichtmis aankondigt: "Mijn ogen hebben uw heil gezien dat Gij ten aanschouwen van alle volken hebt toebereid, een licht dat een openbaring zal zijn voor de heidenen, en een glorie voor uw volk Israël. (Lc 2,30-32)

Jan De Vriese
De Lier, Brugge op 2 februari 2025

Inspiratiebronnen en notities:

Voor het gedeelte over dankbaarheid als grondhouding, zie 'Vertrekken vanuit dankbaarheid' in Joanna Macy & Chris Johnstone (herwerkte druk 2023), Actieve hoop. Hoe de chaos onder ogen zien met onvermoede veerkracht en creativiteit, p.59-70.

Voor de gezongen versie van Psalm 24 in de versie van H. Oosterhuis, zie Verzameld liedboek (2005), p.48-51. Vergelijk ook H. Oosterhuis (2011) 150 psalmen vrij, p.46-47. Oosterhuis laat in zijn 'vrije' interpretatie van de Psalmen de typerende 'conflictrijke' taal niet helemaal los. Het zou illusoir zijn om het leven voor te stellen als vrij van spanning en conflict. De verbeelding van de strijd tussen de ware God en de afgoden, tussen schepping en chaos of leegte, tussen goed en kwaad is heel aanwezig. Wel

hertaalt Oosterhuis de passages die aanleiding kunnen geven tot religieus gemotiveerd nationalistische interpretaties en stelt hij telkens centraal wat wij verder in de overweging de 'universele betekenis' van de Joodse Torah noemen.

De al dan niet religieus-nationalistische interpretatie van de bijbelse taal zou je met de Franse filosoof Paul Ricoeur een 'conflit des interprétations' kunnen noemen, weerspiegeld in het conflict tussen Trump en zijn rechts-evangelische achterban enerzijds en het woord van bisschop Budde van de episcopaalse kerk aan de andere kant.

In zijn dagboekachtig commentaar bij Psalm 24 wijst Willem Barnard op een link tussen deze psalm, toegeschreven aan koning David, en het verhaal over de nog jonge, onstuimige koning David die dansend en springend (helemaal niet zoals een koning zich 'hoort' te gedragen) de Ark van het verbond binnenvoert in Jeruzalem (II Samuël 6). De verhevenheid van God wordt beklemtoond, en enkel de rechtvaardige ('niet degene die de heilige naam voor zijn karretje spant') kan met geheven hoog in Gods huis staan. Zie Willem Barnard (2003) Tegen David aan praten. Gepeins bij psalmen, p.98-101. Het is boeiend om dit verhaal te spiegelen aan het inauguratiegebeuren rond Trump, een paar duizend jaren later…